

razvoja (zlasti) humanistike je prav *elocutio* predstavljala izhodišče za oblikovanje številnih novih teoretskih spoznanj in disciplin, ki še danes tvorijo terminološka in konceptualna ogrodja področij, kot so jezikoslovje, literarne vede, umetnost, filozofija ipd.

Slog je torej precej širok pojem in obsega obvladovanje dobesednega pomena, idiomatike, neologizmov, dolžine stavkov, ritma, intonacije, poudarkov, retoričnih figur in tropov itd. Nanaša se na način rabe jezika na vseh nivojih jezikovne strukture, na paradigmatško (asociativno) os ureditve govora, za razliko od prej omenjenih zaporednih operacij in strukturiranja govora, ki predstavljajo sintagmatsko (sosledno) os oblikovanja govora.⁶⁸ Številni poskusi izdelave pregledne klasifikacije retoričnih figur in tropov, ki jih producirata modernejša retorična in literarna teorija, nakazujejo, da je slog mogoče lažje zaobseči z načelne plati. Povsem splošno bi lahko rekli, da se slog nanaša na *povečevanje oz. umirjanje moči govora*. Specifičnejše Kvintilijan (*Inst.* 5.1.1) loči tri temeljna načela, po katerih lahko izbiramo, oblikujemo in merimo dober stil: *jasnost, pravilnost in ukrašenost* (kamor prišteva tudi *ustrezno rabo*).⁶⁹ Načela se sicer prepletajo in jih je težko jasno razmejiti. V grobem se jasnost nanaša na poimenovanje s pravimi imeni, izogibanje nedoslednosti, dober vrstni red in primeren obseg. Pravilnost se nanaša na jezikovno pravilnost, upoštevanje slovničnih in pravopisnih pravil, pomensko ustrezno rabo besed na ravni besedila (oz. besedil). Ustrezna raba izraža prilagodljivost: občutljivost na aktualni kontekst (govorno situacijo, govorca, občinstvo, temo) in izogibanje monotoni, nanaša se torej na variacijo v stilu in hkrati improvizacijo – sposobnost sprotnega prilagajanja tudi znotraj istega govora, če je to potrebno. Ukrašenost ne vpliva neposredno na prepričljivost govora. Toda ukraševanje govor lahko povzdigne in prispeva k njegovi učinkovitosti, pretiravanje oz. slaba (nepravilna, nejasna in neustrezna) raba pa ga lahko, prav nasprotno, pokvarita. *Retorične figure* kot temeljni principi ukraševanja so v retorični tradiciji tesno povezane tako: a) s principi ustreznosti ubesedovanja (tj. pojmovanje figur kot odstopanje od običajne in/ali pravilne jezikovne rabe), b) s postopkom odkrivanja (tj. figure kot hevristična metoda za konstrukcijo argumentov), c) z govorniškimi urjenjem (tj. figure kot didaktična metoda za razvijanje govorniške spretnosti) in č) s slogovnimi postopki

68 Za osnovno razumevanje dvojice sintagma – paradigma in njene navezave na retoriko glejte Barthes (1990: 20, 176–98).

69 V preglednem prikazu (poglavje 2.1) smo navedli pet kategorij vrline, kot izhajajo iz antičnega retoričnega sistema. Prvi je vrline govora (*jasnost, ukrašenost, primernost, pravilnost*) na sistematičen način opredelil in opisal Aristotel (*Rh.*1404b1-1414a30).